

Sygn. akt: I ACa 122/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Beniak
Sędziowie:	SA Bożena Błaszczyk SO (del.) Joanna Walentkiewicz – Witkowska (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w O.**

przeciwko **M. O.**

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 24 października 2012r. sygn. akt I C 1283/11

oddala apelację.

Sygnatura akt I ACa 122/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 października 2012 roku, Sąd Okręgowy w Kaliszu w sprawie oznaczonej sygnaturą I C 1283/11 oddalił powództwo, obejmujące skargę pauliańską (...)Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w O., skierowaną przeciwko M. O.. Żądanie obejmowało uznanie za bezskuteczne wobec strony powodowej zaniechanie dłużnika B. O. (1) nabycia udziału we współwłasności odrębnej własności lokalu oraz uznanie za bezskuteczną w stosunku do strony powodowej czynności darowizny dokonanej przez W. W. (1) na rzecz pozwanego w dniu 3 września 2010 r.

Powyższy wyrok poprzedziły ustalenia faktyczne, których istota obejmuje co następuje :

Małżonkowie B. O. (1) i W. O. – rodzice pozwanego- od 1 czerwca 1992 r. byli najemcami na czas nieoznaczony lokalu mieszkalnego, położonego w K. przy ul. (...). Aktem notarialnym z dnia 19 kwietnia 2001 r. małżonkowie O. zawarli umowę majątkową małżeńską, na podstawie której wyłączyli wspólność majątkową małżeńską.

Prawomocnym nakazem zapłaty, wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 13 marca 2002 r. w sprawie IX GNc 363/02 Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził solidarnie od B. O. (1) i B. M. -wspólników spółki cywilnej Przedsiębiorstwo Handlowe (...) w K. na rzecz (...) Sp. z o.o. w S. kwotę 220.065,13 zł z ustawowymi odsetkami od wskazanych w nakazie kwot i terminów oraz kwotę 9.165,90 zł kosztów postępowania. Postanowieniem z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie IX GCo 58/03 Sąd Okręgowy w Poznaniu nadał klauzulę wykonalności przeciwko małżonce dłużnika W. O..

W dniu 25 czerwca 2010 r. Wojskowa Agencja Mieszkaniowa Oddział (...) w P. ustaliła z najemcą W. O. warunki sprzedaży lokalu mieszkalnego, położonego w K. przy ul. (...). Wartość lokalu oszacowano na kwotę 133.930 zł, a cenę nabycia- po uwzględnieniu bonifikaty- określono na kwotę 13.393 zł, zaś wartość udziału w gruncie ustalono na kwotę 1.480 zł, łącznie 14.873 zł.

W akcie notarialnym z dnia 10 sierpnia 2010 roku, podpisanym przed notariuszem A. A. w jego kancelarii w P. - Rep (...)-W. O. kupiła od Wojskowej Agencji Mieszkaniowej w W. Oddział (...) w P. do majątku osobistego odrębną własność lokalu nr (...) o powierzchni 52,80 m⁽²⁾ z piwnicą o powierzchni 2,70 m⁽²⁾ (łącznie 55,50 m⁽²⁾) wraz z udziałem w gruncie wynoszącym 555/12.476, położonego w K. przy ul. (...) za cenę ustaloną w protokole, zaś B. O. (1) oświadczył, że nie będzie wnosić do sprzedającego żadnych roszczeń i pretensji z tego tytułu.

Aktem notarialnym z dnia 3 września 2010 r. W. W. (1) — O. darowała synowi M. O. wyżej opisaną odrębną własność lokalu, ujawnioną w księdze wieczystej nr (...). Pozwany M. O. ustanowił na rzecz swoich rodziców B. O. (1) oraz W. O. dożywotnią nieodpłatną osobistą służebność mieszkania w tym lokalu.

Aktem notarialnym z dnia 14 kwietnia 2011 r. (...) sp. z o.o. w B. (poprzednio (...) Sp. z o.o. w S.) przełało wierzytelność, objętą nakazem zapłaty wydanym m.in. przeciwko B. O. (1) na rzecz powódki (...) sp. z o.o. w O.. O przelewie zawiadomiono B. O. (1) pismem z dnia 14 kwietnia 2011 roku.

Pismem z dnia 19 marca 2010 r. komornik zawiadomił B. O. i W. W. -O. o wszczęciu egzekucji na podstawie powyższego nakazu zapłaty. Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2011 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ostrzeszowie M. S. umorzył postępowanie egzekucyjne przeciwko B. O. (1) i W. O. z wniosku (...) sp. z o.o. w B..

Powyższe ustalenia skłoniły Sąd Okręgowy do oddalenia powództwa - w świetle przesłanek art. 527 k.c. bowiem B. O. (1) nie miał obowiązku skorzystania z uprawnienia do nabycia odrębnej własności lokalu, a na skutek złożonego oświadczenia dłużnik nie wyzbył się składnika, który znajdowałby się w jego majątku w chwili dokonywania czynności, a więc nie pogłębił się stan jego niewypłacalności i w efekcie nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela. Skoro W. W. — O. uzyskała korzyść majątkową na skutek zaniechania dłużnika, które nie nosi znamion pokrzywdzenia wierzyciela, to w konsekwencji czynność prawna małżonki dłużnika nie spełniała przesłanki pogłębienia się stanu niewypłacalności dłużnika.

Powyższy wyrok zaskarżyła w całości strona powodowa. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła :

1. sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, iż brak jest podstaw do uznania czynności prawnej B. O. (1) za bezskuteczną wobec powódki, gdyż dłużnik nie wyzbył się składnika majątku, który znajdowałby się w jego majątku w chwili dokonywania czynności, podczas gdy zgromadzony materiał dowodowy- w szczególności dokumenty- wskazują jednoznacznie, iż przez czynność prawną dłużnika określone prawa nie weszły do jego majątku,

2. naruszenie prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozważenie w sposób wszechstronny całego zebranego materiału dowodowego, a jedynie pobieżne wskazanie dowodów- wbrew zgromadzonym w sprawie dokumentom, w

szczególności protokołowi z dnia 25 czerwca 2010 r. w sprawie ustaleń warunków sprzedaży lokalu mieszkalnego, położonego w K. przy ul. (...) oraz aktowi notarialnemu z dnia 10 sierpnia 2010 r.,

3. naruszenie prawa procesowego - art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, w szczególności niewskazanie na jakiej podstawie sąd ustalił, że powódka nie ma podstaw do domagania się uznania czynności prawnej B. O. (1) za bezskuteczną wobec powódki, gdyż dłużnik nie wyzbył się składnika majątku, a jedynie dokonanie wybiórczej oceny, uzasadniającej przyjęte stanowisko sądu,

4. obrazę prawa materialnego - art. 527 §2 oraz 527 § 1 kodeksu cywilnego poprzez niewłaściwą interpretację tych przepisów, zgodnie z którą użyte w w/w przepisach sformułowanie „czynność prawna dłużnika dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli” odnosi się jedynie do sytuacji, gdy dłużnik przez czynność prawną wyzbył się składnika majątku i przez to stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że czynność prawna dłużnika dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli może polegać nie tylko na wyzbyciu się majątku, ale także na tym, że skutek czynności prawnej dłużnika określone przedmioty majątkowe nie wejdą do majątku dłużnika,

które to uchybienia miały istotny wpływ na rozstrzygnięcie w sprawie.

Apelujący wniósł o :

- zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie
- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji,

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodowej spółki zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył :

Apelacja strony powodowej podlegała oddaleniu, choć część jej zarzutów w zakresie wykładni przepisów prawa materialnego, zastosowanego przez Sąd meriti należy uznać za zasadne .

Na wstępie należało się odnieść do zarzutów apelacji, dotyczących naruszenia przepisów postępowania, gdyż determinuje to rozważania co do zarzutów naruszenia prawa materialnego. Jedynie nieobarczone błędem ustalenia faktyczne, będące wynikiem należytej przeprowadzonego postępowania, mogą być bowiem podstawą oceny prawidłowości rozstrzygnięcia w kontekście twierdzeń o naruszeniu przepisów prawa materialnego. Od razu zastrzec należy, że Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości aprobuje i przyjmuje za własne prawidłowe i precyzyjne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji uznając, że nie ma potrzeby ponownego ich przytaczania w dalszych rozważaniach.

W ocenie skarżącego Sąd Okręgowy naruszył przepis art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie faktów, które uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, w szczególności niewskazanie na jakiej podstawie ustalił, że powódka nie ma podstaw do domagania się uznania czynności prawnej B. O. (1) za bezskuteczną. Zarzut ten nie jest zasadny, ponieważ uzasadnienie wyroku Sądu I instancji zawiera wszystkie wymagane przez prawo procesowe elementy, w tym w sposób wystarczający przytacza podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia. Samo sformułowanie zarzutu apelującego zawiera już w sobie pogląd Sądu z uzasadnienia wyroku, co do braku podstaw domagania się przez stronę powodową uznania czynności prawnej za bezskuteczną – jak wskazał Sąd I instancji dłużnik nie wyzbył się składnika majątku i to było kryterium decydujące. Apelacja zawiera polemikę z tym poglądem w ramach zarzutu naruszenia prawa materialnego, a zarzut naruszenia prawa procesowego w tym zakresie jest z gruntu niezasadny, skoro sam apelujący z jednej strony przywołuje pogląd sądu, a z drugiej twierdzi, że go nie ma. Stan faktyczny w tej sprawie ustalony w zakresie zaoferowanym przez stronę powodową jest niesporny, a opisany wyżej zarzut dotyczy de facto wykładni prawa materialnego, przy niespornym

stanie faktycznym , a nie naruszenia treści art. 328 § 2 k.p.c. Podobnie należy donieść się do zarzutu braku podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Sąd dokonał analizy przepisu art. 527 k.c., szczegółowo wskazał, jakie przesłanki wynikają z jego treści i dokonał wykładni, która została zakwestionowana przez apelującego, prezentującego pogląd odmienny.

Zarzut podniesiony w apelacji, dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 233 § 1 k.p.c., poprzez nierozważenie w sposób wszechstronny całego zebranego materiału dowodowego, a jedynie pobieżne wskazanie dowodów, wbrew zgromadzonym w sprawie dokumentom, w szczególności protokołowi z dnia 25 czerwca 2010 r. w sprawie ustaleń warunków sprzedaży lokalu mieszkalnego, położonego w K. przy ul. (...) oraz aktowi notarialnemu z dnia 10 sierpnia 2010 r. także jest oczywiście bezzasadny i sprowadza się de facto do błędnej wykładni prawa materialnego w oparciu o zebrany materiał dowodowy. Analizowany przepis dotyczy oceny wiarygodności i mocy dowodów i w tym zakresie apelujący nie czyni Sądowi żadnych zarzutów. Treść protokołu z dnia 25 czerwca 2010 roku oraz treść aktu notarialnego została powołana przez Sąd Okręgowy w ustaleniach faktycznych, w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy, natomiast apelujący nie wskazuje na czym miałyby polegać pobieżne powołanie tych dowodów i jaki to mogło mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia . Apelujący nie kwestionuje w żaden sposób dokonanych ustaleń faktycznych, w apelacji przywołuje je wręcz jako prawidłowe. Wskazuje natomiast na odmienną wykładnię prawa materialnego.

Podobnie skwitować należy zarzut sprzeczności istotnych ustaleń sąd z treścią zebranego materiału dowodowego.

Przechodząc do zarzutów, dotyczących naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwą wykładnię przepisu art. 527 k.c. wskazać należy, że zgodnie z art. 527 §1 k.c. przesłankami skargi pauliańskiej są : -pokrzywdzenie wierzycieli, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową , - działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, - wiedza lub możliwość -przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu , niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.) . Zgodnie z § 3 powołanego przepisu , jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika, dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba, będąca w bliskim z nim stosunku , domniemywa się, że osoba ta o tym wiedziała.

W myśl powołanego wyżej przepisu czynność prawna, dla stwierdzenia jej bezskuteczności, musi być zdziałana z pokrzywdzeniem wierzycieli, a więc na skutek tej czynności dłużnik musi się stać niewypłacalny w ogóle albo niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed dokonaniem czynności . Między czynnością dłużnika, a jego niewypłacalnością musi zachodzić związek przyczynowy.

Sąd meriti przyjął, że w świetle analizowanych przepisów powództwo nie może być uznane za zasadne , bo dłużnik nie wyzbył się składnika majątku, który znajdowałby się w nim w chwili dokonywania kwestionowanej czynności , nie pogłębił tym samym stanu swej niewypłacalności i w efekcie nie doprowadził do pokrzywdzenia wierzycieli. Apelujący prezentuje pogląd odmienny, podnosząc że istotne jest to, że gdyby nie kwestionowana przez wierzyciela czynność prawna dłużnika miałby on majątek, pozwalający na całkowite lub częściowe zaspokojenie wierzyciela. Dłużnik bowiem może stać się niewypłacalny lub pogłębić swoją niewypłacalność inaczej, niż przez wyzbycie się składnika majątku, który posiada.

W niniejszej sprawie za czynność zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzycieli uznane zostało oświadczenie B. O. (1), zawarte w notarialnej umowie ustanowienia odrębnej własności i sprzedaży lokalu, potwierdzające nabycie prawa do lokalu do majątku osobistego żony oraz deklarację o braku roszczeń i pretensji z tego tytułu wobec sprzedającego. Jak wskazuje się w doktrynie zrzeczenie się prawa jest czynnością rozporządzającą, powodującą utratę określonego aktywu majątkowego. Nie jest natomiast przysporzeniem - nie powoduje -przynajmniej bezpośrednio- wzbogacenia osoby trzeciej. Przyjmuje się, że zrzeczenie się prawa może być zaskarżone, jeżeli w konkretnej sytuacji spełnione są następujące warunki: pierwszy to ustalenie tożsamości waloru majątkowego, który z majątku dłużnika wyszedł (albo do niego nie wszedł) z tym walorem , który nabyła osoba trzecia. Drugim warunkiem jest stwierdzenie , że nabycie nie nastąpiłoby, gdyby dłużnik nie zrzekł się prawa. Spełnienie tych dwu warunków pozwala zakwalifikować nabycie

korzyści przez osobę trzecią, jako skutek odblaskowy zrzeczenia się dokonanego przez dłużnika . To z kolei uzasadnia uznanie konkretnego aktu za zaskarżalny. Z punktu widzenia akcji pauliańskiej obojętne jest czy zrzeczenie dotyczy prawa już nabytego, czy mającego powstać w przyszłości (vide Małgorzata Pyziak-Szafnicka „Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika” Dom Wydawniczy ABC 1995 str.77-78).

W rozpoznawanej sprawie W. O. nabyła do majątku osobistego w całości odrębną własność lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ulicy (...) w K. wraz z pomieszczeniem przynależnym i udziałem we współwłasności w częściach wspólnych budynku i współwłasności gruntu dzięki temu ,że B. O. (1) złożył oświadczenie, że nie będzie wnosił do sprzedającego żadnych roszczeń i pretensji w tego tytułu. Wcześniej obojgu małżonkom przysługiwało prawo najmu na czas nieoznaczony tego lokalu i obojgu przysługiwało prawo do nabycia odrębnej własności lokalu. Prawo to zostało nabyte z bonifikatą. Wartość lokalu wraz z pomieszczeniem przynależnym wynosiła 133.930 złotych, a cena nabycia po uwzględnieniu bonifikaty 13.393 złote plus wartość udziału w gruncie 1.480 złotych. Dzięki zrzeczeniu się prawa do nabycia udziału w odrębnej własności lokalu przez B. W. W. O. nabyła wyłączone prawo. To są okoliczności, które mogłyby rzutować na zasadność żądań strony powodowej i które słusznie eksponuje ona w swych rozważaniach i zarzutach apelacyjnych. Wykładnia analizowanych przepisów zastosowana przez Sąd Okręgowy jest zbyt wąska i w wielu sytuacjach mogłaby prowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli.

Z pola widzenia nie mogą jednak umknąć pozostałe okoliczności tej sprawy, skutkujące uznaniem, że wyrok Sądu Okręgowego, mimo skutecznego zakwestionowania zastosowanej wykładni prawa, jest prawidłowy. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu , niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.) Postępowanie dowodowe w tym kierunku nie było w ogóle zainicjowane przez stronę powodową. Sąd Okręgowy, czyniąc ustalenia faktyczne, powołał się na prawomocny nakaz zapłaty wydany w sprawie IX GNc 363/02 Sądu Okręgowego w Poznaniu, obejmujący solidarny obowiązek B. O. (1) zapłaty kwoty 220.065,13 złotych z odsetkami i kosztami. Podniósł także, że pismem z dnia 19 marca 2010 roku komornik zawiadomił B. O. (1) i jego żonę o wszczęciu egzekucji na wniosek poprzednika prawnego strony powodowej na podstawie powyższego nakazu zapłaty, zaś postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2011 roku umorzył postępowanie egzekucyjne. Tymczasem istotnie w aktach egzekucyjnych MS KM 1446/10 znajduje się zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z dnia 19 marca 2010 roku, wystosowane do małżonków O. (k- 15-16 akt egzekucyjnych w załączeniu), ale zawiadomienie to nie zostało doręczone dłużnikom, doręczono im natomiast odpisy postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, przy czym umorzenie nastąpiło na wniosek wierzyciela, złożony w dniu 18 kwietnia 2011 roku , po dokonaniu jedynie czynności wstępnych-złożeniu wniosku o udostępnienie danych z ewidencji ludności, zbioru PESEL, wniosku o udostępnienie danych z ZUS. Nie ma żadnych danych o wszczęciu egzekucji przeciwko dłużnikom przez stronę powodową, ani żadnych dowodów, świadczących o niewypłacalności dłużnika. Od wydania nakazu zapłaty minęło wiele lat i koniecznym było ustalenie sytuacji dłużnika w momencie zrzeczenia się praw do nabycia odrębnej własności lokalu.

Przeciwny aspekt tej sprawy, także nie badany przez Sąd meriti z uwagi na brak inicjatywy dowodowej strony powodowej, wynika z odpowiedzi na pozew. Między małżonkami O. istnieje ustrój rozdzielności majątkowej od 19 kwietnia 2001 roku. Jak wskazał pozwany jego ojciec nie prowadzi działalności od 10 lat , nie ma stałych źródeł dochodów , a nabycie odrębnej własności lokalu wraz z udziałami w gruncie i w częściach wspólnych budynku nie miało charakteru nieodpłatnego. Wymagane było zapłacenie ceny. B. O. (1), nie mając dochodów nie miał pieniędzy na wykup lokalu nawet z zastosowaniem ogromnej bonifikaty. Gdyby wykup nie nastąpił małżonkowie O. nadal byłiby najemcami lokalu i strona powodowa i tak nie mogłaby zaspokoić swojej wierzytelności z tego składnika majątku.

W związku z powyższym należy uznać, że przesłanka istnienia bądź pogłębienia niewypłacalności dłużnika nie została wykazana przez stronę powodową i zasadnie jej powództwo podlegało oddaleniu.

Konkludując Sąd Apelacyjny uznał, że wydany wyrok odpowiada prawu mimo częściowo odmiennej wykładni przepisu art. 527 k.c. i apelację strony powodowej oddalił na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.